

Често се говори о стратешком партнерству. Тако је било и кад је српски председник Борис Тадић прошлог августа гостовао недељу дана у Кини. А тако је опет било и кад су армије двеју земаља после неколико недеља склопиле уговор о тесној сарадњи у Београду. Тадић је тада дао изјаву о спољнополитичкој опредељености Србије да кроз кооперацију са Кином оствари “политику четири стуба”.

Главни циљ остаје наводно улазак у ЕУ (и за бар неко време одустајање од приступања НАТО), али ипак Србија жели да “заокружи” спољну политику кроз добре односе са САД, Русијом и Кином, истакао је Тадић. Питање једног новинара “да није чудно што патуљак и цин хоће да буду стратешки партнери?”, није му годило. Ипак је јасно да држава која има јаке “пријатеље” и сама постаје јача.

Политички јак пријатељ из Азије помогао је Београду у борби против независности Косова. Имајући у виду невоље са Ујгурима и Тибетанцима, кинеска влада подржава српску владу у њеном наступу пред Међународним судом правде, који треба да одлучи да ли је самопрокламована независност Косова легална.

Као члан Савеза безбедности УН, Кина се такође изјаснила против државности Косова. Пекинг тако има значајнију улогу у подршци територијалном интегритету Србије него Русија, јер је Русија кроз признање Абхазије и Јужне Осетије изгубила кредибилитет за ову врсту подршке.

Македонија – покајник

Да Кинези умеју и другачије (тј. гласније), Македонци су осетили на својој кожи кад су безобзирно успоставили дипломатске односе са Тајваном 1999. године. Тадашњи заменик министра иностраних послова Борис Трајковски пробао је да смири Кинезе, говорећи да је реч о економском признању, али то није „припитомило“ Пекинг.

Кина не само да је прекинула дипломатске односе са Македонијом, него је ставила вето

у Савезу безбедности против мисије УН у Македонији. А то је значило повлачење 1000 плавих шлемова који су чували границу са Милошевићевом Србијом. Наде за милијарде инвестиција са Тајвана се, међутим, нису обистиниле. У јуну 2001. године Македонија је послала тајванског амбасадора кући да би опет успоставила везе са Кином. Пекинг је, без буке, примио покајника.

Такође, уговору из почетка 2009. између Кине и Србије о стратешком партнерству не придаје се велика пажња. То се променило откада је додатни уговор о економско-технич кој сарадњи осигурао кинеским предузећима више од милијарду евра. Као прво, за 170 милиона евра кинеске фирме треба, заједно са српским јуниор-партнерима, да изграде, хитно, други мост преко Дунава у Београду.

Вредност радова већа од 900 милиона евра

Крајем јануара српска влада је додала контракт за модернизацију термоелектрана из југословенског времена. Ради се о контракту од, за сада, 900 милиона евра. И за Кинезе су ти контракти од велике важности, истиче Верица Калановић, министар за Народни инвестициони план у српској влади. “То су највећи кинески инфраструктурни пројекти у Европи. Са мостом преко Дунава Кинези хоће да покажу Европљанима шта су њихове фирме у стању да изграде. То треба да представља пример за остале пројекте у Европи.”

Наравно бизнис са Кинезима има своје специфичности. Изградња моста преко Дунава се, по налогу Кинеза, одвија без тендера. Званични Београд то коментарише ставом да пројекти урађени у оквиру стратешког партнерства нису обухваћени законом за јавне набавке. Критике медија о “афричким стандардима” министарка одбацује: “За разлику од афричких земаља, ми Кинезима нисмо дозволили да одраде пројекте самостално. Руководећа супервизија ће доделити контракт једном предузећу које ће бити изабрано на интернационалном тендеру. Ми ћемо надгледати процес непрестано.”

Мишљење једног стручњака из ове области, који жели да остане анониман, прилично је скептично: “Пошто неће бити поређења са другим понуђивачима, никад нећемо знати да ли је кинески мост преплаћен или није. Али, за владу је практично важно да заобиђе јавни тендер, јер то значи велику уштеду времена. И као што знате, владе најрадије воле да отварају мостове и аутопутеве пред саме изборе.”

Кинеске банке одобравају повољне кредите

Највећи разлог за атрактивност кинеских понуда јесте у чињеници да Кинези одмах нуде и новац за такве велике пројекте. Тај модел је видљив у целом региону: кинеске банке дају кредите са којима сиромашне владе балканских државица покрећу привредне програме и плаћају велике пројекте, које онда одрађују кинеске фирме.

За разлику од ЕУ и у ММФ-а, Кинези нуде паре без обавеза у непопуларним структурним реформама или смањења државних расхода. У случају београдског моста, "Export-Import Bank of China" даје 145 милиона евра за 3%, на отплату од 15 година. "То су услови које ми у овим кризним временима никад не бисмо добили", додаје Верица Калановић.

Гувернер НБС-а Радован Јелашић то потврђује: "Ако се Србија сутра обрати финансијском тржишту, неће добити кредит за испод 6%, са максималним доспећем од 5 година". Гувернер види ангажман Кинеза у глобалном смислу: "Све владе региона имају велике планове, али немају новац. Кинези имају новац и бржи су у инвестирањима него многе владе. Од пре две године смо почели да примећујемо све агресивнији приступ Кинеза. Јасно је да желе да буду присутнији овде."

Привредне вести у српским новинама потврђују утисак. У јануару је закључен посао у коме ће бити ангажовано 1500 радника за изградњу једног кинеског тржног центра у Београду. У децембру 2009. кинески произвођач аутомобила "Донгфенг мотор" је потврдио да ће у Прибоју склапати камионе. У новембру је један кинески произвођач пољопривредних машина потписао уговор о склапању трактора у Новом Саду. У међувремену кинески инвеститори узимају земљиште за аграрну производњу у јужној Србији у закуп. Све ове вести конституишу слику експанзивне кинеске присутности.

Стратешко партнерство служи експорту

У другим земљама региона слична је слика: док је Кина прошлих година обезбедила сировине у земљама Африке и Јужне Америка за своју индустрију, исток Европе је

постао дестинација за извоз кинеске технологије. Црна Гора је узела кредит од 47 милиона долара код Експорт-импорт банке да финансира куповину кинеских бродова. Белорусија већ од 2007. негује стратешко партнерство са Кином.

Албански председник Сали Бериша, чија је земља у време Енвер Хоџе већ била кинески бастион у Европи, наговестио је након разговора са кинеским председником Ху Џинтаом успостављање зоне слободне трговине за кинеске бизнисмене. Мађарска се нада да ће она постати главни чвор за кинеску трговину са Европом. Једна двојезична мађарско-кинеска школа треба за ту сврху да школује стручњаке. У Измиру (Турска) и Талину (Естонија) кинески инвеститори руководе лукама или преговарају о уласку на тржиште.

У Молдавији, где је до скоро владала једна формално комунистичка странка која се често хвалила да је идеолошки блиска са владарима у Пекингу, "China Overseas Engineering Group" треба да буде извођач инфраструктурних радова у вредности од милијарду евра. Кредит је обезбеђен под уобичајеним кинеским условима: камата 3%, 15 година до доспећа. Ако дође до тога, радило би се о великом послу, узимајући у обзир БДП Молдавије који је мањи од 4 милијарде евра у 2009. години. "Док Москва и Вашингтон дискутују о нуклеарном разоружању и боре се око зоне утицаја, ми смо сведоци како једна богата и суверена Кина превазилази обоје у једној неочекиваној сфери", изјавио је Американац Луис О'Нил, некадашњи амбасадор ОЕБС-а у Чисионву (Молдавија), за *Financial Times*.

Маркетиншка турнеја у Пекинг, Шангај и Хонгконг

И у југоисточне државе ЕУ улазе Кинези. Грчка, која већ од 2006. има уговор о стратешкој сарадњи са Кином, нада се да ће у Кинезима наћи богате купце за државне обавезнице. Зато министар финансија Папаконстантину планира маркетиншку турнеју у Пекинг, Шангај и Хонгконг.

Као инвеститори у приватној привреди, Кинези су већ давно присутни. Тако је кинеска фирма Cosco Pacific један од највећих оператера лука на свету купила концесију за претовар контејнера у Пиреусу, најважнијој луци у Грчкој. Више од три милијарде евра Кинези треба, наводно у наредним деценијама, да инвестирају у луку, која треба да постане главни чвор за кинеске увозе у регион.

Позитивна ствар је то да је Грчка од приступања Бугарске и Румуније и копнено повезана са остатком ЕУ. “Грчке луке могу да постану главна капија за кинески увоз у ЕУ, али такође и за даљи медитерански простор”, рекао је тадашњи премијер Караманлис после потписивања уговора. Већина Грка благонаклоно гледа на ангажман Кинеза.

Док грчки антиамериканизам расте, више од половине Грка поздравља јачање Кине, показује једно истраживање Универзитета Пиреус. Међутим, Cosco Pacific је од прошлог октобра имала мало користи од објекта у Пиреусу, јер су радници луке поздравили нове газде по обичају –вишенедељним штрајком.